

Одробінський Ю.В., кандидат
мистецтвознавства, доцент, завідувач
кафедри дизайну ВП «МФ КНУКіМ»

АРХЕТИПИ ОБРАЗІВ ХУДОЖНЬОЇ ЛІРИКИ Т.Г. ШЕВЧЕНКО У ТВОРАХ ОЛЕНИ ТРИГУБ

*Закувала зозуленька
В зеленому гаї,
Заплакала дівчинонька —
Дружини немає.
А дівочі молодії
Веселії літа,
Як квіточки за водою,
Пливуть з сього світа.*

*Якби були батько, мати
Та були б багаті,
Було б кому полюбити,
Було б кому взяти.
А то нема, сиротою
Отак і загину,
Дівуючи в самотині
Де-небудь під тинном.*

Т.Г. Шевченко (1848р.)

Архетипічні образи, які покладені в основу творів Т.Г. Шевченко, наділені величезною психічною енергією. Вони викликають сильні емоції та ведуть до трансформації індивідуальної свідомості.

У чому полягає феномен Т.Г. Шевченко? У сильних та великих поетичних творах чи можливо у таланті майстра кисті та пензля? Якщо прослідкувати його графічні, поетичні та живописні твори, можна відчувати, що їх об'єднує дух та образи національної єдності, в основі якої - життєдайна сила боротьби за правду та свободу, переживання та роздуми про долю як звичайної людини-кріпака, так і нації в цілому.

Поплутані і страшні образи творів Шевченко – це символи, що відшліфовані у форму єдиної мети - кращого та заможного життя. Містика цих символів набуває широкого поширення особливо в кризові епохи, час, коли вони відриваються від своїх архетипових коренів, що можна порівняти із сьогоденням.

В основі усіх творів Т.Г. Шевченко постають три фундаментальні образи, що розкривають сутність людського буття: образ жінки-матері як символу зародження життя; образ природи, що

часто асоціюються з людиною та її протистоянням у житті та образи дітей - як символи продовження роду та надії.

Образ жінки-матері часто має ліричний характер, зітканий із переживань, мрій, страждань і переплетений мотивами українського поля, степу, річок, почуттям любові та жалю. Ми бачимо їх в графічних ескізних рішеннях – прообразах до власних поетичних творів, в самих поетичних творах, в рисунках з натури повсякденного життя людей.

В образах природи автор часто звертається до алегорій, асоціацій та порівнянь: створює графічні рисунки дерев, де говорить нам, що ці дерева немов люди – різні. Також великий керманич українського народу звертався й до сакральної тематики, зокрема до Господа з молитвою за людей та країну: «Давидові псалми», «Молитва», «Молитва Ієремії пророка» й інші. Каяття, прощення, очищення та переродження - стають основною їхньою теми.

На рівні свідомого і невідомого, художники часто звертаються та черпають силу своєї творчості з творів Шевченка. Чому? Бо ці образи створені у рукописах та пензлем зрозумілі кожному українцю, кожному, хто пройшов шлях болю та страждань, хто відчуває свою відповідальність за майбутнє країни. У художників ці почуття проявляються особливо гостро і переходять в безконтрольний емоційний стан.

Так, Миколаївська художниця Олена Тригуб у ранній період творчості часто зверталась до символізму та українських мотивів, до семантики давніх знаків, універсальним символам стихій, християнській символіці, вплітаючи їх у динамічне середовище. Не пройшла вона осторонь й поетичної творчості великого «Кобзаря». Це роботи: «Весна» (2006 р.), «Свято» (2006 р.), «Рідний край» (2006 р.), «Причастя» (2006 р.), «Метаморфоза» (2006 р.), «Земля і дівчина» (2007 р.), «Мрії» (2009 р.).

Розглядаючи світ через призму яскравих фарб з великою кількістю кольору і простору, Олена Тригуб передає його у великомасштабному абстрактно-семантичному змісті на тканині, намагаючись зберегти це сильне сприйняття і враження.

Проаналізуємо їх детальніше. Батик «Земля та жінка» розглядається автором у філософському розумінні двох образів, що дають: життя – космічному простору і життя – людині на землі. Зображення цвітучого дерева на картині символізує відродження;

розташовані хвилясті лінії в орнаментиці – воду, яка в свою чергу символізує джерело життя, мудрість, духовність і жіноче начало. Місяць в центрі композиції також є символом жіночності. Фази місяця символізують безсмертя і вічність, відновлення. Зображені краплі крові знаменують початок нового життя та уособлюють життєву енергію, носії душі.

У роботі «Весна» бачимо три дівочі фігури у вінках, що пускають їх по воді. Образ квітучої рослини символізує вічно живу природу, універсальні закони світобудови, обрядово-культове дійство містерії. Знаки спіралі тут символізують енергію в природі. У картині також присутні квіти – лілії, що є уособленням чистоти і родючості водночас. Ліричність та філософію даного твору автор порівнює з віршем Т.Г. Шевченка «Закувала зозуленька» та «Причинна».

В декоративному творі «Мрії», Олена Тригуб також звертається до образу жінки. Її стилізований образ зображено у центрі композиції - навколо квіти та хвилясті візерунки що уособлюють собою водне середовище. На другому плані зображене дерево, що також довершує образи жіночності.

Інша робота «Рідний край» за змістом наповнена енергією природи, яка завжди допомагає людям відрізнити істину від штучного та має силу постійного відродження. У цьому творі автор розповідає про сутність світобудови як системи постійного переродження, запліднення землі у вигляді ромбів та трикутників із крапкою.

Батик «Причастя» має в основі священний акт Євхаристії, де відбувається відновлення єдності між природою Творця і творіння, яке існувало до гріхопадіння. Дана картина насичена християнською символікою до якої входять образ птаха, риба, граалю Господнього. В центрі композиції розташований художній образ птаха (павича) – символ Христа у гробі. Риба – асоціюється із відродженням духу та є символом хрещення Христа. Грааль – символ безсмертя, духовної чистоти, містичний центр Землі. Вода, яка обвиває зображені у роботі символи, порівнюється тут із вченням Христа.

Отже, сюжет твору вимальовує загальну картину світобудови, в центрі якої – безсмертна людська сутність, що через прийняття живої енергії, крові Господньої включається у цілісний життєвий цикл відродження.

У роботі «Мадонна» також простежується сакральна тематика. У центрі зображено дві фігури - умовні образи Марії та Ісуса

ув'язнені у форму яйця. Вони відокремлені від тла силуетом і деталізовані золоченням схематичними орнаментами поля - криві і овалоподібні лінії, променеві форми.

Картина О. Тригуб «Свято» повертає нас до природних перевтілень та єдності усього живого. Особлива роль тут приділяється кольору, що створює ефект мерехтінь та вібрацій, втілюючи зриму метафору живого подиху природи. Картина передає стан радості, молодості та піднесеного настрою. Знову присутній сюжет зображення центра всесвіту. Навколо Сонця обертаються зірки та небесні тіла. Нескінченні смуги орнаменту ще раз підкреслюють безкінечність буття та важливе значення рівноваги у душі людини так і у всьому всесвіті.

В образно-змістовій основі цих робіт закладено пізнання не лише своєї історії, вірувань, а й розуміння самого себе в системі природи - вічного життя, де важливим є свобода думки та поглядів, єдність природних явищ, до яких так закликав наш великий митець. Зараз, окрім творів у техніці батик, Олена Тригуб займається і масляним живописом, розкриваючи в собі нові грані творчості. І не дивно, адже, вона належить до тієї рідкісної когорти творчих людей, які вміють поєднувати різні сфери діяльності: наукову, художню та викладацьку, подібно художникам - винахідникам епохи Відродження.

Список використаних джерел:

1. Запесочная, Л. Батик от Елены Тригуб [Текст] / Л. Запесочная // Новая николаевская газета. - №15 (833). – Николаев, 11-17 апреля 2012. – с.1.
2. Смирнова, Н. Молодым у нас дорога [Текст] / Н. Смирнова // Южная правда. - №105 (23130). - Николаев, 24 сентября 2013. – с.3.
3. Философия: Энциклопедический словарь [Текст] / Под ред. А.А. Ивина. — М.: Гардарики, 2004. — 1072 с.
4. Шевченко, Т. Г. Повне зібрання творів: У 12 т. [Текст] / Т.Г. Шевченко / Редкол.: М.Г.Жулинський (голова) та ін. — К.: Наук. думка, 2001 – Т. 1: Поезія 1837-1847 / Перед. слово І. М. Дзюби, М. Г. Жулинського. — 784 с: портр. — Т. 2: Поезія 1847-1861. — 784 с.: портр. — Т. 3: Драматичні твори. Повісті. — 2003. — 592 с: портр.